

SÜRELİ YAYIN KAPSAMINDA YER ALAN MAKALE TÜRLERİNİN DAĞILIM DENGESİ NASIL OLMALIDIR?

Deniz ERBAŞ

Akademik dergiler olarak süreli yayınlar bilim insanlarının ortaya koyduğu hipotezi laboratuvar ortamında yaptığı araştırmayla elde ettiği sonuçları ilgili ve diğer bilim ortamlarına ulaştırma olanağı sunar. Bilimsel süreli yayınlar bilim insanlarının çalışmalarını aktardıkları, çalışma yöntemlerini paylaştıkları doğruluğu denetlenebilir konumda sundukları iletişim araçlarıdır. Katkı ve eleştirilerin bu yolla alınmasında, ilgili bilim alanında gelişmeler hakkında bir takım sonuçlar elde etmek için de bir araçtır (1, 2).

2010 yılı itibarı ile GSMH içindeki ARGE oranı %8.4 olarak gerçekleşmiştir. Üniversiteler ARGE faaliyetlerinde önemli yere sahiptir. Oysa ki İngiltere için bu hedef 2014 için %2.5 olarak belirlenmiştir. Tam zamanlı ARGE personeli 2009'a göre 2010 da %11.3 oranında artmıştır.

Doktora dereceli bireyler, toplumsal ilerleme, bilgi ve teknolojinin yayılımı açısından önemli katkıları olacağı öngörülen, özellikle araştırma yapmak üzere eğitilmiş kişilerdir. 2009 yılı itibarı ile en fazla doktoralı grup tıp ve sağlık bilimlerindedir. Yine en küçük yaş grubu 31,5 ile tıp ve sağlık bilimlerinde yer almaktadır. Buda bu grubun oldukça yüksek bir araştırma potansiyelini göstermektedir (3).

Gerek doktora süreçlerinde yapılan tez çalışmaları, gerekse daha ileri dönemlerinde yapacakları araştırmalar bu dinamik kesimin yayınlayacağı bilimsel süreli yayınlara gereksinimi arttıracaktır.

Ülkemizde 2500 dolayında dergi yayınlanmakta bunların 1/3'ünü akademik dergiler oluşturmaktadır. Süreli yayınlar, bilim kurum ve düşüncesinin gelişmesine önemli katkıda bulunmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi bilgiyle ve bilgi üretimi ile ölçülürken bunun yayılmasına aracılık eden süreli yayınların rolü çok önemlidir (4, 5).

2003 yılı itibarı ile 349 dergi Tıp, Hemşirelik, Eczacılık, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Sağlık Yönetimi gibi sağlık alanlarında yayınlanmakta olup çoğunluğu araştırma derleme, ikinci sırada olarak araştırma özellikli dergiler olarak tesbit edilmiştir (5).

Yine süreli yayınların çoğunluğu dallara ilişkin özel, geri kalanı ise genel konulu dergiler olup uzmanlaşmayı işaret etmektedir (6).

Süreli yayınlarda yazı türlerinin sıralanışı önemli olup aynı düzende çıkılmasına özen gösterilmelidir (7).

Prof. Dr. Deniz ERBAŞ - Türk Tıp Dizini Komite Üyesi
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Fiziyojji Anabilim Dalı - ANKARA
derbas@gazi.edu.tr

İdeal bir dergide yer alması arzu edilen çalışmalar olarak %96.7 ile araştırmalar, %91.7 ile olgu sunumu, %81.7 ile derlemeler gelmektedir (8).

Bir araştırma yayımlandıktan sonra tamamlanmakta ve bilginin paylaşılması diğer araştırmacılara katkı sağlaması açısından çok önem taşımaktadır. Süreli yayınlarda okuyucu, bilimsel düzey, güvenilirlik, etki değeri gibi konulara önem vermekle birlikte günlük hekimlik bilgilerine yer verilmesin de arzu etmektedir (8).

Yayınlara özellikleri arasında orijinalliği olduğu kadar etki değerinin yüksekliği önem taşır. Yaşam bilimlerinde birkaç yıl içinde alınan atıfların çok arttığı ve bu açıdan öneminin daha çabuk kamu ile paylaşıldığı gözlenmektedir (9).

Bu açıdan dergilerde yer alacak yayınların bilimsel düzeyi önem taşımakta ve bunun sağlanamaması halinde yayın hayatını sürdürmemektedirler (10).

Akademik yükseltmelerde Türkiye de yayınlanan dergilerde yapılan yayınların istenmesi ülkemiz süreli yayınlarındaki yayın niteliğini ve sayısını artırıcı katkıda olacaktır (11).

1980'li yıllara gelirken bilimsel dergilerdeki yayınların daha çok olgu bildirimleri ve derlemeler şeklinde olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye kaynaklı dergiler yayın bulmakta güçlüklerle karşılaşılıyor ve zamanında çıkamıyordu. Hakemli dergiler 1990'lı yıllarda arttı.

Toplumların zenginliği bilgi ve teknoloji üretimi ile doğru orantılıdır. Yaşamdaki her türlü gelişim, sağlıktaki gelişmeler de bilgi birikimi ve araştırmaların ürünüdür. Bu açıdan da ülkemizde en az iki hakemin incelemesi ile yayınlanan çalışmalar belirtilen gelişmeler için kaynak teşkil edecektir. Sağlıkla ilgili her alanda bu tür dergilerimiz bulunmaktadır (12).

Yüksek yarışmalı dünya pazarında sürdürülebilir ekonomik kalkınmışlık bilgi üretimi ile direkt bağlantılıdır. Yayın sıralamasında ve bilime etki sıralamasında 19 ve 22. sıraları paylaşan Çin ve Hindistan'da gelişmeler karşılıklı olarak araştırma alt yapılarını ve destekleri arttırmak ve Bangalore software olgusu ile sağlanmıştır (13).

Türk Bilim insanlarının bilim dünyasına katkı vermek açısından en çok oranda Tıbbi bilimlerin geldiği gözlenmektedir (14).

Bilimsel etkinliği göstergesi olarak atıflar ve h indeks iyi bir veri olmaktadır. Bu çerçevede Nobel Fizyoloji Tıp ödülü alanlar incelendiğinde:

2010	<i>Robert G. Edwards</i> <i>h index:48</i>
2009	<i>Elizabeth H. Blackburn</i> <i>h index:.....64</i>
2009	<i>Carol W. Greider</i> <i>h index:57</i>

2009	<i>Jack W. Szostak</i> <i>h index</i> :.....70
2008	<i>Harald zur Hausen</i> <i>h-index</i> :.....48
2008	<i>Françoise Barré-Sinoussi</i> <i>h-index</i> :.....27
2008	<i>Luc Montagnier</i> <i>h-index</i> :.....71
2007	<i>Mario R. Capecchi</i> <i>h-index</i> :.....64

olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine

1998	<i>Furchgott RF</i> <i>h-index</i> :.....28
1998	<i>Louis J. Ignarro</i> <i>h-index</i> :..... 82
1998	<i>Ferid Murad</i> <i>h-index</i> :.....77

(Web of science incelemesi)

Nitrik oksit ve EDRF ile ilgili çalışmalarından ötürü ödüle layık görülmüş ve *Ignarro LJ, Buga GM, Wood KS, et al. endothelium-derived relaxing factor produced and released from artery and vein is nitric-oxide source: proceedings of the national academy of sciences of the United States of America volume: 84 issue: 24 pages: 9265-9269 published: dec 1987* araştırması ile 3171 atif almıştır.

2001-2011 yılları arasında The New England Journal of Medicine yayınları incelendiğinde 2074 araştırma, 786 derleme, 1485 Klinik Olgu çalışmasının yer aldığı gözlenmektedir (15).

Araştırma ve araştırmacı ve bilimsel yayın birbirinden ayrılamaz bir üçgenin parçalarıdır. Böyle bir üçgende her üç unsur birbirini etkileyerek daha üst seviyelere yükseltecektir. Bu nedenle süreli yayınlarda araştırma (deneysel veya klinik) ön planda gelen amaç olmaktadır. Tüm yeniliklerin iyi araştırma ve onun yayınlanması ile elde edilecek sonuçlara bağlı olacağı gerçektir. Süreli yayınlarda araştırma nitelikli yazıların varlığı bu nedenle önemlidir. Diğer konularında bilimsel arenadaki önemleri yadsınamaz. Derlemeler bir konudaki bilgilerin toplanarak sunulması ile; olgu bildirimleri de önceliği olan farklı bir olguyu açıklamaları açısından önem taşır. Ancak bir süreli yayındaki varlıkları düşünüldüğünde araştırma ön planda gelmektedir. Çünkü bir yeni bilgiyi laboratuvar ortamında tekrarlı bir şekilde sınavarak sunmaktadır. Türk Tıp Dizini indekslediği dergilerde, araştırma yazılarını en az %50 olarak belirleyerek bilime yenilik getirecek olan çalışmaların yer aldığı dergileri özendirilmektedir. Diğer %50'lik oran içinde derleme ve vaka takdimleri yer alabilecektir. Bu konuda Üniversitelerarası Kurul ve Üniversitelerin de destekleri olduğunda (akademik yükseltmelerde ülkemiz kaynaklı dergilerde yayın yapma zorunluluğu getirilmesi vb.) araştırmaların nitelik ve sayısal yönden daha iyi olduğu dergiler artacaktır.

Kaynaklar:

1. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum1/nkozak1.pdf>
2. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum2/oyilmaz1.pdf>
3. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8623>
4. <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/105K088.pdf>
5. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum1/akucuk.pdf>
6. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/isi/yilmaz.ppt#36>
7. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum1/ayildizeli.pdf>
8. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum2/ykutsal1.pdf>
9. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum2/mtunc.pdf>
10. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum2/fakcicek.pdf>
11. <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak03/u03-11.pdf>
12. http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum3/003_altan.pdf
13. King DA: *The scientific impact of nations: What different countries get for their research spending.* Nature 2004; 430:311-6.
14. <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum6/demirel.pdf>
15. <http://www.nejm.org/medical-articles/research#qs=%3Fcategory%3Dresearch%26sort%3Ddate+rev>